

6 сынып

Қырықбуынтәріздестер

Ағаш ексең терлеп,
Мұның аты - еңбек.
Кесте тіксең зерлеп,
Мұның аты - еңбек.
Сабағыңды жөндеп,
Әзірлесең еңбек
Қиындықтың бәрін
Еңбек қана жеңбек

Тренинг

Естігенін есте сақтау қабілетін дамыту

1 минут ішінде 9 сөзді есте сақтау

Бриология	Саргассум	Спора
Порфира	Таллом	Хлорофилл
Сфагнум	Лиана	Плаун

"Ер дәулеті еңбек"

Үй тапсырмасы Қырықжапырақ тәріздестер

**Қырықжапырақ тәріздестерді
құрылысы қандай?**

Қырықжапырақтар қайда өседі?

**Усасыршөп қырықжапырағында
неге түрлі жапырақ болады?**

Плаунның құрылысы қандай?

**Қырықжапырақ споралары
қайда жетіледі?**

**Плаундардың спораларынан
не пайда болады?**

"Құпия сан" Ойыны топпен жұмыс

Ойын шарты: Мына сұрақтарыға кестедегі жауапты тауып, тиісті санды орнына қою қажет.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Шоқпарбас 2. Мәңгі жасыл шөптектес 3. Плаун 4. Плаун спорасын 5. Плауннан	<ol style="list-style-type: none"> 6. Плаунтәріздестер 7. Шоқ 8. Тірі ағзалар 9. Лиана 10. Қырықжапырақ
--	--

1. Жоғарғы сатылы споралы өсімдік-
2. Қырықжапырақтар тропикте ағаш ... түрінде өседі -
3. Плаун тәріздестердердің қазіргі кездегі өкілі-
4. Жүзіп жүргіш, жүзу, жылжымалы -
5. Зат алмасады, қоректенеді, тыныс алады, көбейеді т.б. -
6. Тең споралы плаунтәріздестердің кең таралған өкілі-
7. Тең және әртүрлі споралы өсімдіктер –
8. Сабақтың ортаңғы бөлігін шеңберлі –
9. Медицинада дәрі дәрмекке пайдаланады –
10. Өнеркәсіпте сары және жасыл бояу алынады-

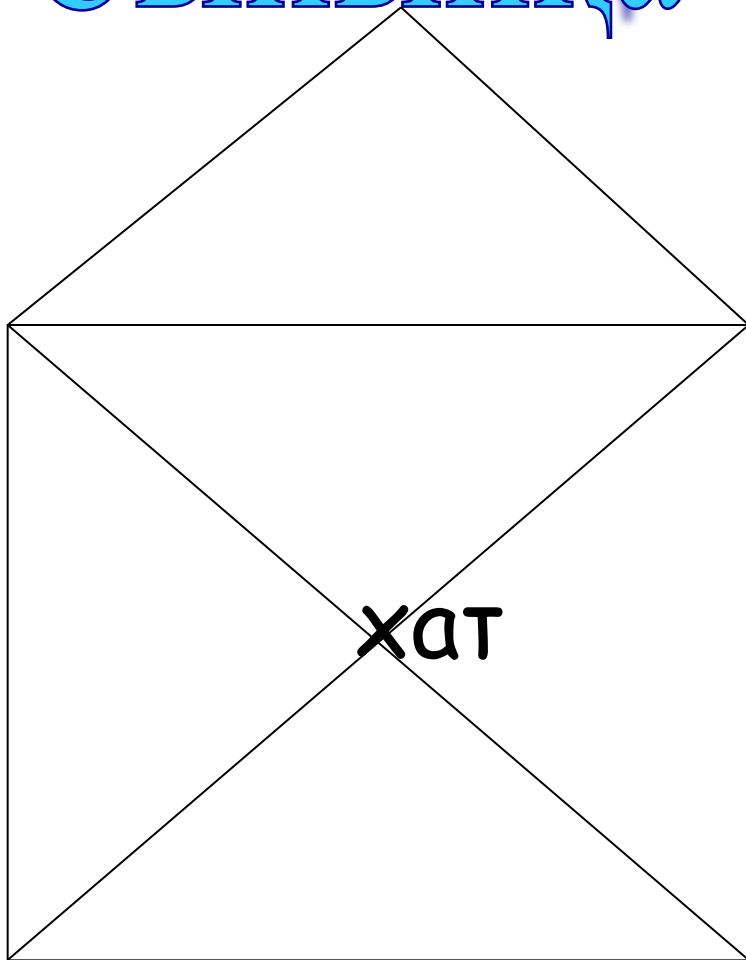
1.Шоқпарбас
2.Мәңгі жасыл
шөптектес
3.Плаун
4.Плаун спорасын
5.Плауннан

6.Плаунтәріздестер
7.Шоқ
8.Тірі ағзалар
9.Лиана
10.Қырықжапырақ

- 1.Жоғарғы сатылы споралы өсімдік-10
- 2.Қырықжапырақтар тропикте ағаш ...түрінде өседі - 9
3. Плаун тәріздестердердің қазіргі кездегі өкілі-2 ;
- 4.Жүзіп жүргіш,жүзу,жылжымалы -3
- 5.Зат алмасады,қоректенеді,тыныс алады,көбейеді т.б. - 8
- 6.Тең споралы плаунтәріздестердің кең таралған өкілі-1
7. Тең және әртүрлі споралы өсімдіктер – 6
- 8.Сабақтың ортаңғы бөлігін шеңберлі – 7
9. Медицинада дәрі дәрмекке пайдаланады – 4
10. Өнеркәсіпте сары және жасыл бояу алынады-5

Сыныпқа хат келді

Келген хатты оқу үшін “5”кімге бұйырады? ойынының сұрақтарына жауап беру керек.

Сыншыпқа келген Арманның хаты

Салем достар. Мен сендерге хат жолдап отырған
Себебім мені мектептен шығарып жіберді.
Өйткені мен ата-анамды, ұстаздарды тыңдамай
Сабақ оқымадым жаман әдеттер жасадым.
Кеше сабақта маған биологиялық диктант
тапсырмасы
берілген. Мен соны орындай алмай отырмын
Маған көмек қолын созсаңыздар. Сіздердің
көмектеріңіз
арқалы сабағыма қайтадан барғым келеді.
Сендер мен сияқты болмаңдар.
Сабақтарыңды жақсы оқыңдар достар

Биологиялық диктант

1. Қазіргі кезде қырықжапырақ тәріздестердің ..... астам түрлері бар.
2. Аустралия мен Жаңа Зеландияда ағаш болып өсетін түрлерінің биіктігі .....дейін жетеді.
3. тең споралы плаунтәріздестердің кең тараған өкілі -..... .
4. Плаунтәріздестер бұдан .....жыл бұрын ағаш түрінде өркендеп ,кең тараған .....
5. Плаундар көбейеді .....

Арманға жауап хаты 6 сынып оқушыларынан

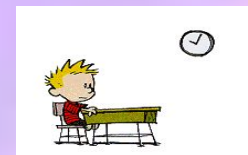
Биологиялық диктант

1. Қазіргі кезде қырықжапырақ тәріздестердің **10 000** астам түрлері бар.
2. Аустралия мен Жаңа Зеландияда ағаш болып өсетін түрлерінің биіктігі **20 метрге** дейін жетеді.
3. Тең споралы плаунтәріздестердің кең тараған өкілі – **шоқпарбас плаун** .
4. Плаунтәріздестер бұдан **300 млн** жыл бұрын ағаш түрінде өркендеп ,кең тараған **жасыл өсімдіктер**.
5. Плаундар көбейеді **вегетативті, жынысты , жыныссыз жолмен**.

"Білгенге маржан"

Жаңа сабақты түсіндіру

Шоқпарбас плаун

- Ол қарағайлы ормандарда жиі кездеседі. Төселіп өсетін сабағынан жоғары қарай ұсақ жапырақтары бар, өркендері, төмен қарай қосалқы тамырлары жетіледі. Күзге қарай жоғары бағыттталып, тік өсетін өркендерінің ұшында екіден (сиректеу 3-5-тен) спора түзетін масақтары дамиды

Қырықжапырақтәріздес өсімдіктер бөлімі

- Жалпы сипаттамасы. Папоротник тәрізділер жоғарғы сатыдағы споралы өсімдіктердің ішіндегі ең ерте пайда болған тобы. Ертедегі жойылып кеткен үлкен ағаш тәрізді түрлері ылғалды тропикалық орман болып өскен.

Қырықбуындар Арамшөп ретінде егістікте, тың және тыңайған жерлерде, ормандарда, су жағасында өседі. Ол ылғалдылығы жоғары қышқыл топырақта кездеседі. Қазақстанда көбірек тараған өкілдерінің бірі – дала қырықбуыны. Ол – ұзын, бұтақталған жерасты тамырсабағы бар көпжылдық шөптесін өсімдік.

Қырықбуынның өркендері

- Жаздық өркенде жанама бұтақтары топтанып орналасады. Ол- өсімді өркен жапырақтары болмайтындықтан фотосинтез үдерісі осы өркенде жүзеге асады.
- Көктемгі өркендері – көбею қызметін атқарады.

Қырықбуын сабағы

- Сырты көпқырлы. Сабақтың сыртын жұқа өң қаптайды. Ол түссіз жасушадан тұрады.
- Сабақ қырларының астында – тірек ұлпасы, ойыс жерлерінде фотосинтездеуді ұлпалар жетіледі. Тірек ұлпасының астында өткізгіш ұлпалар шоқ түзіп орналасады.

Медицинада

- Дәрілік шикізат ретінде жасыл сабақтарын жинап, кептіреді. Дәрілік шикізаты қанайналымның әлсіздігінен болатын ісікке, несеп жүргізуге қолданылады.

Қырықбуынтәріздес өсімдіктердің маңызы.

Жаңа сабақты пысықтау

"Орнын тап" ойыны

"Мені тап" ойыны

Қырықбуын

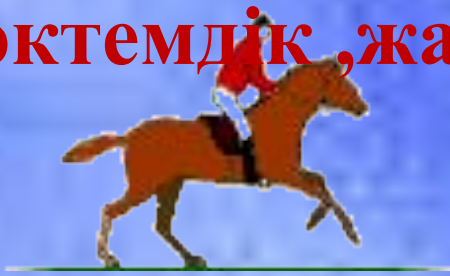
Қырықбуынның түрі

Далалық қырықбуын

Қырықбуынның жер үсті өркендер түрі

Вегетативті өркен

Көктемдік, жаздық өркендер

Сабақты қорытындылау

Тест тапсырмасы

1. Мүктерді зерттейтін ғылым а) микология б) вирусология в) микробиология
2. Плаун тектес өсімдіктердің жыныссыз көбеюі жүзеге асады
  - а) Жыныс жасушаларының қосылуы в) өркендердің үзілуі с) өркендердің бөлінуі
  - д) гаметеалардың қосылуы е) спора арқалы
3. Плаунның ұрық тамыршасынан қалыптасатын мүше а) нағыз тамыр б) жапырақ в) нағыз жапырақ с) нағыз сабақ д) жерасты өркен е) жерүсті өркен
4. Медицина плаунның тұнбасын пайдаланады а) әлсіздікке в) бас ауруына с) іш жүргізуге д) ісікке е) қанды көбейтуге.
5. Шоқпарбас плаунның жыныссыз көбеюін жүзеге асырады а) споралары б) спорифилдер в) тамырлар с) жіпшумақтар д) сапрофиттер
6. Сабағы өте көп буын және буын аралықтан тұратын өсімдік а) қырықбуын в) қайың с) қарағай д) мүк е) плаун
7. Қырықбуынның жыныссыз көбеюі..... жүзеге асады
  - а) тамыры арқылы в) тұқымы арқылы с) сабағы арқылы
  - д) жапырағы арқылы е) споралары арқылы
8. Қырықбуынның масақтары бар өркені
  - а) жанама өркен в) жаздық өркен с) тамыр сабақ д) жанама бұтақ
  - е) көктемгі өркен

9. Жапырақ тақтасы қауырсын тәрізіді бірнеше қайтара тілімделген өс

а)қырықбуын в) қайың с)қырықжапырыақ д)мүк е)плаун

10. Тұқымы бүрде ашық орналасқан жеміс түзбейді

а)шымтезек мүгі в)далалық қырықбуын с) шоқпарбас плаун
д) усасыр қырықжапырақ е)самырсын

11. Қағаз жасауға қажетті негізгі шикізат

а) шымтезек мүгі в)далалық қырықбуын с) шоқпарбас пплаун
д)усасыр қырық жапырақ е) шырша сүрегі

12. Тұқымның спорадан айырмашылығы

а)көп жасушалы түзіліс в) жыныссыз түзіліс с) жынысты түзіліс
д) қаптама е)біржасушалы түзіліс

13. Жеміс бермейтін өсімдіктер бөлімі

а)гүлді өсімдіктер в)бұталы өсімдіктер с) шөптесін өсімдіктер
д)жабық тұқымды өсімдіктер е)ашық тұқымды өсімдіктер

14. Тұқым бүршігінен түзіледі

а) ұрық в)эндосперм с)тұқым д)жеміс қап е)жеміс

15. Ұрықтанған жұмыртқа жасушадан пайда болады

а) эндосперм в) ұрық с) тұқым д)жеміс қап е)жеміс

Тест жауаптары

1)д 2)а 3)с 4)с 5)с

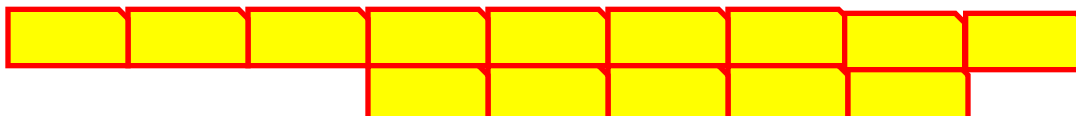
6)д 7)е 8)е 9)с 10)е

11)е 12)а 13)е 14)с 15)в

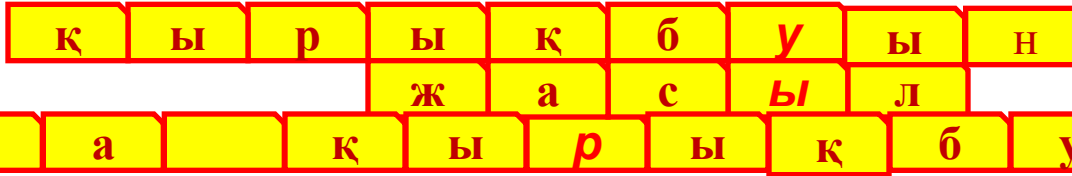
Сөзжұмбақ

- 1. Сабағы өте көп буын және буын аралығы болғандықтан*
- 2. Өнеркәсіпте плауннан бояу алынады*
- 3. Дәрілік өсімдік*

Сөзжұмбақ

- 1. Сабағы өте көп буын және буын аралығы болғандықтан*
- 2. Өнеркәсіпте плауннан бояу алынады*
- 3. Дәрілік өсімдік*

Бейнет түбі зейнет"

Бағалау парағы

Оқушының аты жөні	I тапсырма	II тапсырма	III тапсырма	IV тапсырма	V тапсырма	Баға

- 1.Бүгінгі сабақта не білдік?**
- 2.Жұппен жұмыс жасау тиімді орындалды ма?**
- 3.Әсіресе, сабақтың қай кезеңдері ұнады?**
- 4.Бүгінгі сабаққа беретін бағаң?**

"Оқу түбі тоқу"

Үйге :Қырықбуындар тест құрастыру ,терминдер жаттау. Сұрақтарға жауап беру